

תלבוט סבה סימן תרמג תרמד

ואכל בסבה או איפקא, עין לעיל סימן רעג סעיף ב:

תרמד סדר ההלל כל ימי החג, ובו ב' סעיפים:

א (א) שחרית אחר תנוח (ב) התפלה אגוזין הלולב ומברכות (ג) 'צל נטילת לולב' (ד) 'ההלל' (ה) בין צבור בין יחיד. (ו) 'ואין מפסיקין בו' (ז) 'אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע. (ח) 'באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ושואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את פלו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק: ב' בהלל אפילו עשרה קורין באחד:

א קריאת סבה מ"ו
ב הראש ומתא דרב
כתב דקמרי לוי
אבא דקריאה מ"ו
גמי לולב מקריבין לה
בשעה
ג צימין לעיל סימן
החג ד גב זו ענינה
שם ה גס זו ענינה
שם

באר היטב

(א) שחרית א"א אל נא ביום א' דסבות, מ"א: (ב) ושהתנו. ואח"כ תענו. ואם לא בוד זמן יום ראשון מברך כל ו' כתי שפיר. ואם בוד ביום ראשון שוב אין בברך יום ב' שהתנו, ר"ן והגמ"ר, מ"א:

בגור' כנש"ל סימן תרלט, ולפ"ו לא תר' ק"ס לבוד בודת סבה קלל, אך בזה ידקמטור לה בקריאה מ"ו דאף המתים מודה ותר' קבצ, ולפ"ו מ"ו שכל ענין בברכה סבה קביעת הקדוש שפיר מש לבוד אחר הקדוש שהוא פרשת מן לבוד פרשת סבה ולא יתקין עד אחר פרשת במ"מ על שהתנינו, וכן עמא דבר לבוד בודת סבה אחר פרשת מן, אבל מי שמתגדל על מן ונקט לקטורה מר, הריצה לעשות כמ"ש סב"ש לבוד על מן ונשל ידו ויבדק המוציא וברכת סבת אין מניחין אותו:

שערי תשובה

ולתרא"ש דנותנים קתה וברך אחר המוציא. אמנם י"ל דהנה למבדק על מן ונשל ידו מר לסעודה, משיא מי שמבדק על מן ונשל ידו מר לסעודה רק אוכל פה כיסין להיות נחשב בקדוש במקום סעודה, י"ל דגם לפ"ד סב"ש יש לזה בזה לבוד תחלה בפה"ג ואח"כ בודת סבה מ"ו דקאמ"ת דעת מחיב פת כיסין אין לבוד עליו בודת סבה אף בודת סב"ש, וילא בגור' כנש"ל סימן תרלט, ולפ"ו לא תר' ק"ס לבוד בודת סבה קלל, אך בזה ידקמטור לה בקריאה מ"ו דאף המתים מודה ותר' קבצ, ולפ"ו מ"ו שכל ענין בברכה סבה קביעת הקדוש שפיר מש לבוד אחר הקדוש שהוא פרשת מן לבוד פרשת סבה ולא יתקין עד אחר פרשת במ"מ על שהתנינו, וכן עמא דבר לבוד בודת סבה אחר פרשת מן, אבל מי שמתגדל על מן ונקט לקטורה מר, הריצה לעשות כמ"ש סב"ש לבוד על מן ונשל ידו ויבדק המוציא וברכת סבת אין מניחין אותו:

משנה ברורה

מבדק ביום שני 'שהתנו': (ד) וכן כל שמונת ימי החג. ולא תרי כחל-המועד פסח דמדלגין, משום דבסכות כל יום חשוב כיום טוב בפני עצמו פ"ן שחלוק קרבנותיו מיום שלפניו: (ה) ומברכות 'לגמור'. עין לעיל סימן תפח סעיף א בסנה"א שם דבמדינותינו המתנג לבוד 'לקרות ההלל', ועין במשנה ברורה שם: (ו) בין צבור בין יחיד. ורצה לומר, ולא תרי כמו ראש-חודש ואל-המועד פסח, דלכמה פוסקים אין מברכות או על ההלל אפילו לצבור ובקרת יחיד ועין לעיל בסימן תפח סעיף ב ובסימן תצ סעיף ד, דשם ההלל הוא רק 'מנהג' של כל ישראל, אבל בזה דמדינתא הוא, מברכות לכלי עלמא בין לצבור בין ליחיד: (ז) ואין מפסיקין בו וכו'. כתב החי"א דגם קלל קמו, שאם הביאו לו לולב באמצע ההלל, מתר לו להפסיק בין הפרקים דהנה בין מקמור למקמור לבוד: (ח) אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע וכו'. הכל מבאר לעיל בסימן תפח לענין הלל בשני ימים הראשונים של פסח דגומרין בו ההלל, ולא כפלו הקא (ו) אלא לאשמועינן דבסכות שוין בזה לדינא כל שמונת המיב, ולדין בחוץ לארץ גם שמת-תורה בכלל זה, דגם בו גומרין ההלל דהוא פסק שמיני: (ט) באמצע שואל וכו'. באור כל הפרקים האלו עד סוף הסימן מבאר בסימן תפח במשנה ברורה שם:

שער הצינן

(יד) לביש ושכנה"ג: (א) מנדאברתם: (ב) הרי"ש. ועין פרימורים: (ג) מנדאברתם ושי"א: (ד) פוסקים: (ה) אחרונים: (ו) דאף-על-פי שיום ראשון סנה הל, הוי לה כמו שברך בשעת צטיה ויצא ומ"א ושי"א. וקצת פלא על הפגון אברתם, הא פן כפרש לקמן בסימן תרכס סעיף ב, ולפה כתבו פה: (ז) הנה משום דיש כמה דינים חלוקין לענין הפסקה בין חל-המועד של פסח ודינו לענין זה כראש-חודש, כמבאר לעיל בסימן תצ, ובין חל-המועד סבות דחמיר טפי. אכן פה דחזר סעיף ב בענינו דהוא לקלא איני יודע, דבדאי לא חמיר חל-המועד סבות משני ימים הראשונים של פסח דמבאר בסימן תפח להלל, וצריך עיון:

למנהגה, (יד) ויש אומרים דגם בזה, פ"ן שמכין עצמו בקדוש זה לאכילה, וברך אותה קדם שישטעם מן הכוס; ודעבד כמו עבד ודעבד פמר עבדי. והנה זה הוא בנוטל ידו אחר-כך לסעודה, אבל אם אינו רוצה עסה לסעד סעודתו, רק מברך על הכוס ואכיל פת כיסין כדי שיהיה קדוש זה במקום סעודה, מצד ששערי-תשובה דבזה לכלי עלמא וברך בודת סבה קדם שישטעם מן הכוס, עין שם:

א (א) שחרית וכו'. בטור איתא דמשפיקין, והוא משום דנריון מקדימין למנהג, לקדם מצות לולב (ב"ח): (ב) התפלה. אין אומרים 'אל נא' (ב) ביום ראשון דסבות (כי אימר במקומו 'אז היתה הנות סכו', שהוא גם-כן שיר ושבת כמו 'אל נא'). במקום שמתפסקין הסדר קשחל בשבת יום ראשון, (ג) אז ראוי לומר 'אל נא' ביום ראשון ולא ביום שני, וקע"לם לא נהנה בן לפי שלא ידעו טעמו של דבר: (ג) 'צל נטילת לולב' ו'שהתנו'. ואחר-כך (ד) תענו, וכן משמע סימן תרנא סעיף ה. והנה 'שהתנו' זה הוא על קיום המצוה, ועל-פן אף דאמיל פליגה בוד 'שהתנו', שם היה על מצוה סבה ועל יום טוב, ונה הוא על מצוה לולב, ואם נטל הלולב ביום ראשון ולא בוד 'שהתנו', (ד) יכול לבוד על שבעה אמת ש"וכו', (ה) ובשעת נטילה דקא"א, ואם בוד ביום ראשון, (ו) שוב אין

הַלְבוּת סֵפֶה סִימָן תְּרַמֵּד

ביאורים ומרספים

[משנ"ב ס"ק ט]

וְדָבָר עֲבִיד קָמַר וְדָבָר עֲבִיד קָמַר עֲבִיד⁹.

9) והגרי"מ פיינשטיין (שמעתתא רמשה, שמועות משה על ס"י זה) והגרי"ש אלישיב (אשרי האישי ח"ג פכ"ו אות טז) נהגו לברך 'לישב בסוכה' לאחר ברכת 'יורא פרי הגפן' שבקידוש.

[משנ"ב שם]

וְאֶפְסָל אֶתְרֵי פֶת כִּיִּסְנִין כְּרִי שֵׁיִהָה קָדוֹשׁ זֶה בְּמִקּוֹם סְעוּדָה¹⁰.

10) ומי שטוכתו אינה בטמוך לביתו וצריך לצאת ממנה לאחר הקידוש לילך לביתו כדי ליטול את ידיו לטעודה, ובכך גורם שלא יהיה נחשב הקידוש במקום סעודה נורק לענין דיעבד כתב לעיל (ס"י רעג ס"ק יב) שאם יצא מביתו לאחר הקידוש וחזר לאחור מכן למקומו הראשון, אינו צריך לחזור ולקדש. כתב בספר סוכה כהלכתה (פ"ח אות ו) שהענינה לכך היא שיאכל עוגה לאחר הקידוש לפני שיוצא מהסוכה [וראה במשנ"ב לעיל (שם ס"ק כה), ובביה"ל שם (ס"יה ד"ה כתבו)], או שיעשה כמו שמשמע במשנ"ב שם (ס"ק ה), ובביה"ל שם (ס"יא ד"ה ומבית) שיש עצה לשתות רביעית יין בשעת הקידוש, שעל ידי זה נחשב הקידוש במקום סעודה. עצה נוספת כתב בספר סוכה כהלכתה (שם), שיטול את ידיו לפני הקידוש [כדעת הרמ"א לעיל (ס"י רעא ס"ב)].

אכן, אם ראה מהסוכה את המקום בבית שאליו הוא נכנס, כתב בביה"ל (שם) בשם הדרך החיים שמתעיל הדבר להחשיבו כקידוש במקום סעודה [והיינו כשהיתה דעתו מתחילה להיכנס מהסוכה לבית, כבענינה, וראה בשע"צ שם (ס"ק ח)]. וכמו כן, אם מניח בסוכה אדם שימתין עד שיחזור, דעת הגרי"ח מו"לח"ן (ש"ר"ת רבינו יוסף מסלוצק סוף ס"י ז) שנחשב הדבר כאילו לא יצא ממקומו, ואינו צריך לחזור ולקדש [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"י רעג ס"ק יב)].

ומי שטוכתו בתוך ביתו ומחיצות הסוכה מפסיקות בין הסוכה לשאר הבית, כתב לעיל (שם ס"ק ה) שאין חיסרון של שינוי מקום כלל ביציאה מהסוכה לשאר הבית [וראה בביה"ל (שם) שהביא אחרונים שחולקים וטוברים שצריך שתהיה רעתו מתחילה לעבור ממקום למקום].

ואם הסוכה צמודה לביתו מבחוץ, כתב שם, שאם לא היתה דעתו מתחילה לעבור מהסוכה לבית, נחשבת הכניסה לבית כשינוי מקום, אלא אם כן רואה מהבית את המקום בסוכה או אפילו מקצת מהמקום. ואם הסוכה שמחוץ לבית היא בחצר הפרטית שלו, דעת הגרי"ש אלישיב (שב"ת יצחק ח"ח פ"ב אות ד ס"ק ד) שאם אין בין הבית לבין הסוכה מקום שאינו מקורה בשיעור שלשה טפחים, אין זה שינוי מקום. והוסיף, שגם אם יש יותר משלשה טפחים, די בקרובי מיריעת בד כדי שלא יחשב הפסק בין הסוכה לבית.

סִימָן תְּרַמֵּד

סְדֵר הַהֲלָל פֶּל יָמֵי הַתָּא

[משנ"ב ס"ק א]

לְקַטֵּם קִמְוֹת לֹלְבִים¹.

1) ואף שבכל יום טוב, כתב הרמ"א לעיל (ס"י תקכט ס"א) שמאחרים לבוא לבית הכנסת וממהרים לצאת ממנו משום שמחת יום טוב, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק יד) שהוא כדי שיוכלו לטרוח בסעודת יום טוב קודם שילכו לבית הכנסת, לכן ביאר הבי"ה שטוכת שונה מכל יום טוב, שיש להשכים ולהקדים לבוא

לבית כנסת משום 'זריזין מקדימין' לקיים מצות לולב. והאם מטעם זה שזריזין מקדימין למצוה לקיים מצות לולב, יש לברך על הלולב אף לפני התפילה, השו"ע כתב שלאחר חזרת השי"ן מברכים על הלולב, וביאר הגרי"א (ס"ק א) שעיקר מצות לולב בשעת ההלל [ראה בהערה הבאה]. מאידך, במשנ"ב לקמן (ס"י תרנא ס"ק לד) כתב בשם האר"י ז"ל, שיוברך על הלולב תחילה בסוכה, ואחר כך יעשה את שאר הנענועים בבית הכנסת, וביאר בשע"צ (שם ס"ק מג) שאפשר שטעמו של האר"י ז"ל הוא כדי שלא להשהות את המצוה ומיד שיקום משנתו בסוכה יקיים מצות לולב, או שאפשר שטעמו על פי הסוד [וראה בשער הכוונות (דף קג ע"ד וקה ע"ד) שהזמן הראוי לנטילת לולב על פי הסוד הוא לאחר שהרית וקודם מוסף, והוסיף שאם אפשר להתפלל בסוכה ואז יטול לולב לאחר שהרית, טוב שיעשה כן], וכן כתב במשנ"ב לקמן (ס"י תרנב ס"ק ד) שקצת מהמהררים נוהגים לברך על הלולב בהנף החמה ומנענעים אותו, ואחר כך בשעת אמירת ההלל מנענעים עוד פעם, וכן כתב הבכורי יעקב (ס"ק א) שיברך על הלולב בסוכה קודם התפילה, שמלבד שיש לעשות כן על פי הקבלה, יש בזה גם מעלת זריזין מקדימין למצוות. ובסידור בית יעקב (לע"ב"ץ דיני יום א של סוכות אות ב) כתב שכן היה גם מנהגו של אביו החכם צבי שבירך על הלולב קודם התפילה, וכן בספר כתר ראש (אות קט) כתב שכן נהג הגרי"ח מו"לח"ן, והערן השלחן (ס"י תרנב ס"א) כתב, שכן נהגו גדולי עולם וכל ישראל.

ואף לדעות אלו שיש ליטול לאחר חזרת השי"ן, כתב בסדר היום (כוונת הלולב ואגודתו ד"ה ונהגו) שמי"מ ראוי להתפלל בהנף החמה, כדי שיוכל ליטול את הלולב סמוך יותר להנף החמה.

ובמקום שנוהגים הציבור לברך על הלולב בבית הכנסת בשעת ההלל, כתב בסדר היום (שם ר"ה ערב) שלא יפרש מהציבור וינהג כמותם ולא יברך על הלולב קודם התפילה. והבכורי יעקב (ס"י תרנב ס"ק ג) כתב שטוב שכשיחזור לביתו לאחר התפילה ינעם את הלולב בסוכה, וראה בהע' הבאה.

[משנ"ב ס"ק ב]

הַתְּפִלָּה².

2) ובטעם הדבר כתב בביאור הגרי"א (ס"ק א), שעיקר מצות לולב בשעת ההלל. טעם נוסף כתב בשו"ת אגרות משה (אר"ח ח"ד סי' צט אות א), שכיון שתפילה יותר תדירה, מדין 'תדיר ושאינו תדיר' קודם' עליו להתפלל תחילה ואחר כך ליטול את הלולב [הוסיף, שדוקא הנוהגים כאנשי ירושלים שאחזו את הלולב כל היום עליהם לברך על הלולב קודם התפילה, שדאי אותם אנשים שאחזו את ארבעת המינים כל היום אחזו אותם באופן שמקיימים בהם את המצוה, ולכן היו מוכרחים לברך תחילה עליהם, שתדדי הברכה 'עובר לעשייתך', ומפני כך לא נאמר לגביהם דין של 'תדיר קודם', שהרי אין להינעם מקיום מצוה בשעה מסוימת ולדחותה לאחר זמן משום דין תדיר, אלא שכשעומדות לפניו שתי מצוות יש להקדים את התדירה]. וכן דעת הגראמי"מ שך (חוברת קול התורה גליון נב עמ' לג), והוסיף, שלכן כשהיה בקלצק שנהגו שם לברך על הלולב קודם התפילה ולא רצה לעשות אחרת מהם בפרהסיא, התפלל שחרית ביחידות ולאחר מכן נטל את הלולב והגיע לבית הכנסת לאמירת ההלל.

ובטעם הדבר שלא אומרים בזה 'תדיר קודם' [לדעות שיש לברך על הלולב קודם התפילה], ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש טוכות ח"ב ס"י ב) ש'תדיר קודם' אומרים דוקא כשיש זמן שיכול

המשך במילואים עמוד 71

מילואים הלכות ספח סימן תרל"ט המשך מעמוד 208

טובה מבעוד יום) מחמת הלימוד ממצה, ואף שיש לחלק ברין זה בין מצות מצה לטובה, כפי שהעיר הגר"ח מברסקי (דברי יחזקאל סי' מה אות ה) שמצה אין שייך לאוכלה לפני הלילה מפני שמצותה אינה אלא בלילה, ואין דין תוספת יום טוב יכול להפוך את היום ללילה, מה שאין כן טובה שמצותה שייכת גם ביום (אם מחייב עצמו כגון שאוכל פת). שאין טעם שזמן תוספת יום טוב לא יחשב כיום טוב עצמו לענין זה, ויצא בו ידי מצות טובה (נ"ך שיקפיד לאכול אחר כך כוונת בלילה, כדי לקיים את הדין אכילה בלילה הראשון שנלמד בגמרא שזה ממצה). תירץ הדברי יחזקאל (שם) שהרמ"א כאן חשב לשיטת התוס' (כתובות מז, א) שדין תוספת יום טוב אינו מחשיב את הזמן הזה כיום טוב לגבי כל ידי היום טוב, אלא רק לגבי איסור עשיית מלאכה.

בשעה"צ לעיל (סי' כט) שכן שאף לשתות בתוך סעודה אסור מחוץ לטובה.

[משנ"ב ס"ק נג]

וקדיעבד ד' קצות³².

32) וכן כתב לעיל (סי' רצ"א סי' ב) שנכון להחמיר לכתחילה לאכול יותר מכביצה אם אפשר לו, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק נה]

דומיא דאכילת מצה קליל³³.

33) ומבואר בדברי המשנ"ב להלן ובכ"ה"ל (די"ה ולא). שאף ברכת י"ש שבטובה אין לו לברך מבעוד יום [היינו שאין סודגת כלל מצות

הלכות ספח סימן תרמ"ג תרמ"ד המשך מעמוד 220

[משנ"ב ס"ק ד]

שחלוק קרנתי מים שלפניו⁵.

5) אמנם, לעיל (סי' שצ סי' ו) כתב טעם אחר לכך שבפסח לא גומרים את ההלל, כיון שכיום השביעי טבעו המצרים, ואמר הקבי"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, וכיון שכיום השביעי לא אומרים הלל שלם, לכן לא אומרים גם כל חול המועד, כדי שלא יהיו ימים אלו ערופים על היום השביעי. והקשה מהרש"א (ברכות ט, ב די"ה במפלתן) שהטעם שהחכר כאן דוא מהגמ' בערכין (י, ב) ולמה הביאו האחרונים את הטעם של המדרש.

[משנ"ב ס"ק ה]

המנהג לברך לקרות ההלל⁶.

6) ובידעבד אם בירך 'לומר' את ההלל, כתב לעיל (סי' תפ"ח סי' א) שיצא ידי חובה, וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק ז]

באמצע הלל⁷ וכו', בין מן מזור למן מזור לברך⁸.

7) וכן אם היה לו לולב לפני הלל ונטלו אך שכח לברך עליו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה שפ"א) שלכאורה יכול לברך עליו בין הפרקים. וכן משמע בחי' ארם (כלל קמ"ח סי"א) שכתב שכל זמן שעדיין צריך לנענע על הלולב נחשב לעובר לעשייתו ויכול לברך, אלא שהסתפק אם נזכר אחרי ההלל קודם שהקיף עם הלולב האם עדיין יכול לברך, וכתב שמהתוס' (סוכה לט, א די"ה אבל) משמע שיכול לברך.

ואם לאחר שבירך על ההלל וקדם שהתחיל לאומרו נזכר ששכח לברך על הלולב, כתב הארצות חיים (ספינקא, סי' תרנ"א סי' טו) שיאמר תחילה פרק אחד ואחר כך יברך על הלולב. אכן הגר"ש אלישיב (הגר"מ גרוס בשמו, תל תלפיות אלול תשי"ז סי' נז) הורה לענין אם שכח לברך על הלולב ברכת 'שהחיינו' שיכול לברך אף לפני שתחיל לומר את ההלל [וראה בהע' הבאה].

8) וגם ברכת 'שהחיינו', כתב הא"י (בוטשאטש, מהדורת סי' תרנ"א סי"א) שיכול לברך בין הפרקים. וכן הורה הגר"שז' א"ע רבך (הליכות שלמה תפלה פט"ז סי"ח), והוסיף (שם דבר הלכה אות י) שאף אם כבר נענע את הלולב קודם ההלל, יכול לברך 'שהחיינו' באמצע ההלל, כיון שגם הנענעים שבאמצע ההלל הם מעיקר המצוה.

לעשות את שניהם, אבל כשיש סיבה שצריך להמתין למצוה היותר תדירה ואינו יכול לעשותה עכשיו ואת המצוה האחרת יכול לעשות עכשיו, יש לו לעשות עכשיו את המצוה האחרת ואף שאינה תדירה, ולכן כיון שאינו יכול להתפלל בביתו שהרי צריך להתפלל בציבור, יכול להקדים ולברך על הלולב שאינו תדיר קודם ותפילה אף שהיא תדירה, וכן ביאר הגר"ח קניבסקי (ארבעת המינים כהלכתם פ"ז הע' 33) וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (חט"ו סי' קצ"ו). וכעין זה ביאר הגר"ש אלישיב (שבטת יצחק פסח עמ' שבו) על פי מה שכתב הפמ"ג (סי' כה אי"א סי' ד) שאם אין רוצה לעשות את שניהם מיד לא שייך לומר שהחיינו קודם, וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' כה סי' ו) לענין הקדמת תפילין לציצית, שאם אין התדיר לפניו אין צורך להמתין לחזירה, וראה עוד מה שביאר הגרא"ל שטיינמן (אילת השחר על התורה ויקרא כג, מ, ובאילת השחר זכחים צ"א, א) ובספר שלמי תודה (סוכות עמ' תפ"ח) מה שהביא בזה, וראה עוד מה שכתבנו לקמן (סי' תרנ"א סי' לד).

[משנ"ב ס"ק ג]

כל שבקעה איפה ש'זכרנו, ובשעת נטילה וק"א⁴.

3) והוסיף בשעה"צ לקמן (סי' תרס"ב סי' ד), שהפמ"ג (שם משנ"ב סי' א) חולק שכתב שדוקא אם עדיין לא נטל את הלולב יכול לברך שהחיינו גם ביום אחר, אבל אם נטלו ולא בירך שהחיינו, יתור לא יוכל לברך, ודחה בשעה"צ את דבריו וכתב שיכול לברך שהחיינו אף שכבר נטלו ביום אחר ולא בירך עדיין שהחיינו. והדעת תורה (סי' א) כתב שהפמ"ג סותר את עצמו, שאף שבסי' תרס"ב כתב שאינו יכול לברך, כאן (אי"א סי' א) כתב שיכול לברך, וראה עוד מה שכתבנו בשעה"צ שם.

ואף שלענין ברכת שהחיינו על מאכל, כתב המשנ"ב לעיל (סי' רכה סי' יג) שאם לא בירך על האכילה הראשונה לא יברך על האכילה השנייה, ביאר בשעה"צ (סי' תרס"ב שם) שלענין לולב כיון שהלילה אינו זמן נטילה, כל יום נחשב כמצוה בפני עצמה, וסיים בצ"ע.

4) ובידעבד אם בירך שהחיינו בשעה שאגד את הלולב, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרנ"א סי' לו) שיצא ידי חובה, ולא יחזור לברך בשעה שנטלו, ואם יטול אחר כך לולב אחר, הסתפק הבכורי יעקב (סי' תרס"ב סי' ב) אם יחזור ויברך עליו שהחיינו, והגר"שז' א"ע רבך (הליכות שלמה סוכות פ"א סי"ג) הורה שלא יחזור לברך שהחיינו.

